

Människorättsfostran bör stärkas i enlighet med regeringsprogrammet – material om människorätt behövs i lärarutbildningen

Enligt grundlagen ska det allmänna se till att de grundläggande rättigheterna och de mänskliga rättigheterna tillgodoses. Finland har genom internationella människorättskonventioner förbundit sig att säkerställa att utbildningen främjar respekten för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna. Utbildning i mänskliga rättigheter och kännedom om de egna rättigheterna är nödvändiga förutsättningar för att tillgodose de mänskliga rättigheterna och för att förebygga kränkningar av de mänskliga rättigheterna (FN:s deklaration om människorättsfostran och -utbildning, 2011).

Regeringen har satt som mål att "*stärka demokrati- och människorättsfostran samt elevernas delaktighet vid skolor och läroanstalter*" (regeringsprogrammet 2019–2023, 3.7.1). För att uppnå detta mål krävs att innehållet i lärarnas och pedagogernas grundläggande utbildning och fortbildning utökas med material om mänskliga rättigheter och ett människorättsbaserat synsätt.

Människorättsdelegationen rekommenderade redan 2014 att kunskaperna om mänskliga rättigheter hos lärare och andra som sköter offentliga uppdrag bör stärkas och att man måste följa upp, utvärdera och utveckla människorättsutbildningen. Dessa rekommendationer är fortfarande högst aktuella. Finland har upprepade gånger fått rekommendationer om att stärka människorättsfostran, även av internationella aktörer som övervakar människorättskonventionerna och bland annat genom UPR-processen¹. Den ofta nämnda autonomi i undervisningsfrågor hos universitet, skolor och kommuner utgör inte en grund för att åsidosätta statens skyldighet att främja de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna samt människorättsfostran.

Rättsstatsprincipen, demokratin och de mänskliga rättigheterna ifrågasätts i allt högre grad i offentligheten. Polarisering, hatretorik, diskriminerande sociala normer (t.ex. på grund av kön eller etnisk bakgrund) eller attityder har inflytande också i skolorna. Lärarna behöver förutsättningar för att kunna arbeta med olika människorättsfrågor i en allt mer pluralistisk miljö, t.ex. gällande likvärdighet och diskriminering, klimatkrisen samt minoriteter och samer. I en enkät som genomfördes 2019 svarade 96 procent av lärarstuderandena att demokrati- och människorättsfostran borde ingå i lärarutbildningen.

För närvarande hör de mänskliga rättigheterna inte till lärarutbildningen som ett obligatoriskt läroämne, trots att de mänskliga rättigheterna ingår i de nationella läroplanernas värdegrund, åligganden och innehåll. Inte ens bra läroplaner är nog för att säkerställa att

¹ Den universella periodiska granskningen (Universal Periodic Review, UPR) genomförs med fyra och ett havt års mellanrum för varje enskild medlemsstat i FN vid sessionen för FN:s råd för mänskliga rättigheter.

människorättsfostran genomförs i praktiken. Människorättsfostran är ett pedagogiskt område som kräver specialkompetens och permanenta strukturer och som inte kan ersättas med enskilda utbildningsprojekt.

Finlands internationellt välrenommerade utbildningssystem kunde vara en föregångare inom människorättsfostran, om man skapar permanenta strukturer för människorättsfostran och garanterar tillräckliga resurser. Så är tyvärr inte fallet nu.

Människorättsdelegationen uppmanar att regeringen och särskilt Undervisnings- och kulturministeriet omedelbart

- stärker lärarnas långsiktiga grundläggande utbildning och fortbildning i mänskliga rättigheter, och
- garanterar permanent finansiering, permanenta strukturer och tillräcklig personal för utbildningen i mänskliga rättigheter.

Människorättsdelegationen är nationellt samarbetsorgan för aktörer inom området grundläggande fri- och rättigheter och mänskliga rättigheter. Den behandlar vittsyftande och principiellt viktiga ärenden som gäller de grundläggande fri- och rättigheter och de mänskliga rättigheterna. Människorättscentret och dess människorättsdelegation bildar tillsammans med JO Finlands nationella institution för mänskliga rättigheter.